

М. О. Горін

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Р. С. ТРУСКАВЕЦЬКОГО
«ТОРФОВІ ҐРУНТИ І ТОРФОВИЩА УКРАЇНИ»**

Вийшла у світ фундаментальна праця відомого вченого, який адресує свою надзвичайно актуальну книгу науковцям, виробничникам і студентам – торфознавцям, агрономам, меліораторам, ґрунтознавцям, екологам, усім небайдужим до проблем раціонально землегосподарювання в Україні. Книга буквально з перших рядків інтригує читача вражаючими відомостями про *торфові ґрунти і торфовища*, специфічні й унікальні природні утворення, які приваблюють своєю біогеоценотичною мозаїчністю, значною розмаїтістю флори і фауни, певною втаємниченістю. Упродовж десятиліть торфові болота були в центрі уваги науковців, думка яких стосовно екологізованих шляхів раціонального освоєння торфовищ, на превеликий жаль, була проігнорована. Всупереч їх рекомендаціям у минулому столітті в Україні було здійснено суцільне й масштабне осушення в сільськогосподарських цілях торфових боліт при повному ігноруванні їх біосферних функцій.

Автор монографії вмотивовано акцентує увагу читача на нинішньому хаотичному й неефективному, якщо не сказати екоцидному, поводженні з болотними масивами і на цій підставі ставить шляхетну мету зосередити за сучасних непростих реалій ринку і фінансової кризи зусилля соціуму на максимально можливій гармонізації біопродуктивних та екологічних функцій торфових земель, націлюючи цим суб'єктів болотного господарювання на необхідності хазяйновитого, екологічно грамотного підходу до збереження та відтворення торфово-земельних ресурсів нашої держави.

Переважну більшість цих складних питань автор монографії вирішує, долаючи установки позбавленої ноосферної перспективи недолугої земельної реформи. Такий вочевидь перспективний підхід забезпечив йому вихід на, мабуть, єдино правильний у нинішні ситуації пріоритет, а саме – визнану теорією сталого розвитку екологічну пріоритетність перед суто економічним, стихійно-споживацьким використанням торфових земель. Ця концепція успішно розробляється і поглиблюється автором монографії з огляду на нові соціально-економічні реалії, на тлі реформування аграрних відносин посеред нинішніх екологічних негараздів, з неодмінним урахуванням у повному обсязі зібраної ним із застосуванням новітніх методик інформації про торфові ґрунти і торфовища України, їх антропогенні перетворення (окультурювання, деградацію, забруднення) у складі конкретних гідроморфних ландшафтів.

У короткому екскурсі в історію вивчення та освоєння боліт автор скромно замовчує свою майже півстолітню причетність (багато в чому піонерну) до проблематики еволюції, окультурювання, підвищення родючості та охорони торфових ґрунтів. Проте, саме ця причетність забезпечила автора фундаментальної монографії вельми об'ємним масивом експериментальних, аналітичних, статистичних, ретроспективних та інших цінних матеріалів, зібраних за означений період в одному з найпрестижніших, відомих у світі наукових центрів – ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського». Без таких матеріалів читач навряд чи отримав би таку класичну монографію, яку написав Р.С. Трускавецький, визнаний учений в галузі ґрунтознавства та агроекології, фахівець високого класу саме в царині вирішення

нагальних проблем, пов'язаних з раціональним використанням осушених земель, моніторингом їх якості, окультурюванням, підвищенням родючості гідроморфних ґрунтів, отриманням високих та якісних урожаїв.

Монографія структурована у вісім розділів, які вдало рубрикуються у дрібніші підрозділи, де класично висвітлено всі питання стосовно характеристики торфових ґрунтів і торфових України – генеза, географія, показники якості торфу, антропогенна еволюція, діагностика і систематика, екологічні функції, управління родючістю, проблеми ренатуралізації торфових земель тощо.

Залишаючи читачам детальне знайомство з монографією, рецензент доводить до їх відома свій власний прикінцевий висновок, якого він дійшов при її уважному прочитанні, а саме – автор взяв на себе титанічний труд і видав конче потрібну монографію, насичену найновішою інформацією щодо еколого-біогеохімічних закономірностей гідроморфного ґрунтогенезу (у прив'язці до території України), морфо-генетичної будови торфовищ, їх хімічних, фізичних і біологічних властивостей, оціночних показників якості, агроекологічного стану осушених боліт, тренду їх еволюції за різних умов використання; на цій базі він побудував сучасну класифікацію органогенних ґрунтів та запропонував системне управління їхньою родючістю за парадигмою комплексного використання торфо-земельного ресурсу України.

Зроблені при знайомстві з рукописом зауваження були враховані автором монографії при її підготовці до видання. А деякі розбіжності з ним у баченні подальших перспектив функціонування заплавно-торфових екосистем, як напрочуд цілісних витворів БІОСФЕРИ, щодо яких було допущено жахливу помилку технічного прогресу, рецензент залишає для подальших наукових дискусій.

Головні завдання, поставлені до вирішення автором монографії, повністю виконані, їх результати логічно й послідовно описані у книзі. Вони є дуже цікавими для науки, теоретично значущі й практично запитані. Особливо корисним є той момент, що монографія включає значні масиви зовсім нової ґрунтово-екологічної інформації, яка, незважаючи на інтернет, все ж не є доступною для науковців, студентів і спеціалістів-практиків.

Монографія легко читається, оскільки її об'єднує актуальна ідея адаптування до біосферно заданої стратегії напрацьованих автором монографії нових, спрямованих у ноосферне майбуття екологізованих підходів до окультурювання гідроморфних ґрунтів, підвищення їх родючості, захисту від деградації. Така ідея не може не інтригувати будь-якого фахівця, причетного до вирішення наших національних проблем посеред глобальних екологічних реалій сьогодення.

*Доктор біологічних наук, професор,
кафедра ґрунтознавства
Харківського національного аграрного
університету ім. В. В. Докучаєва
11.11.2010 р. – 13.05.2013 р.*

М. О. Горін